

ligen, att då slottet i Eskilstuna skulle byggas, på Karl IX:s befallning »alla de monumenter och gamla griftstenar, som funnos behåldna uti Eschillstuna kloster» flyttades till Fors kyrka. Emellertid anser han, att starkare skäl tala för att Sö 355 hört till en annan kista.

Inskrift:

... uipr : litu : ... risa : if ...
 5 10

Till läsningen: Av 9 finnes på Peringskiölds teckning endast övre delen av bst. I den yngre teckningen (i Fants samling) saknas denna runa. Möjligen har den varit **p**.

Framför predikats verbet **litu** 'läto' har stått minst två namn; det sista av dem har varit sammansatt med *-viðr*.

356. Eskilstuna.

Pl. 182—185.

Litteratur: S. Lindqvist, *Den helige Eskils biskopsdöme* (1915), s. 13 f.

Äldre avbildningar: Lindqvist a. a.

Under sommaren 1912 utfördes vissa gatuarbeten i Eskilstuna, varvid bl. a. Klostergatan breddades och delvis sänktes till en något lägre nivå. Vid planeringen av den härigenom uppkomna slänten från Stadsträdgården ned mot norra sidan av gatan anträffades, omkring 20 m. Ö om Slottsgatan, en underjordisk grav, vars väggar och golv utgjordes av ornerade kalkstenshällar. Två av dessa voro tämligen oskadade: Den ena (pl. 183) hade rektangulär form, med ornering endast å ena sidan; de båda kortsidorna och ena långsidan hade omsorgsfullt tillhuggna, rätlinjiga och plana kanter; tydligen har stenen varit avsedd att ställas vertikalt med den otillhuggna kantytan i jorden. Den andra (pl. 184) hade form av en spetsvinklig triangel, med de båda långsidorna bågformigt hopdragna mot toppen och med omsorgsfullt tillhuggna kanter, basändan var avslagen; båda bredsidorna voro ornerade, den ena hade därjämte runinskrift. Dessutom funnos flera mindre bitar, rester av två andra, likartade hällar, en rektangulär (pl. 183), en triangelformig (pl. 185).

Det var tydligt, att hällarna icke från början haft sin plats i den underjordiska graven. Dåv. amanuensen vid Statens Historiska Museum, nuv. professor Sune Lindqvist, som på Riksantikvariens uppdrag verkställde undersökning av fyndet, fann, att hällarna ursprungligen tillhört ett äldre gravmonument, en ovan jord upprest gravkista från den äldsta kristna tiden. Dennas utseende kunde utan svårighet rekonstrueras (pl. 182). »Det var en åt ena ändan något avsmalnande kista eller sarkofag, av storleken att döma möjligen avsedd för verklig begravning. Det lock, som tillslutit densamma, är nu förlorat, men har otvivelaktigt utgjorts av en enda häll, ornerad och målad på samma sätt som sidostenarna och uppburen av långsidohällarna, medan kistans gavlar höjt sig c:a 125, resp. 75 cm. däröver med sina spetsbågigt hopdragna toppar.» Den så rekonstruerade kistans alla synliga ytor ha varit smyckade med ornering i lågre relief.

Den löst sammanhängande kistan har snart nog störtat samman; troligen ha därvid flera av stenarna slagits sönder. Man har sedan av resterna byggt en underjordisk gravkammare för den döde. Den ursprungliga kistans lock fick också här tjänstgöra som takhäll; det har emellertid sedermera avlägsnats från sin plats och förkommit. Kistan skulle sålunda, av allt att döma, ha stått på ungefär samma plats, där fyndet gjordes. Denna var belägen på den medeltida kyrkogården kring johanniterklostret i Tuna och dess kyrka, enligt traditionen byggd till den helige Eskils ära.

S. Lindqvist har i sitt arbete *Den helige Eskils biskopsdöme* lämnat en noggrann beskrivning

av de olika hållarnas utseende. För deras ornamentik redogöres i ett särskilt kapitel (s. 50 f.), under jämförelse med likartade bevarade monument från Rekarne.¹ Av särskilt intresse är, att hållarna hade bevarat talrika färgrester (s. 49 f.).

Den rekonstruerade och hopsatta kistan förvaras numera i Statens Historiska Museum, där den har inventarienummer 14,734.

Runinskrift finnes dels å ramen kring den större gavelhållens yttersida, dels å den ena, endast fragmentariskt bevarade långsidohållen. Dessutom har säkerligen, såsom Lindqvist framhåller, lockhållen varit försedd med inskrift, och förmodligen har det viktigaste, som ristaren har haft att meddela, varit anbragt där. »Liksom å flera bevarade dylika — jfr närmast Sundbyhållen — har där först och främst meddelats namnen på dem, som låtit utföra detta präktiga monument, vidare namnet på den man, till vars åminnelse det vart rest, och slutligen, i vilket släktskapsförhållande den senare stod till de förutnämnda.» Inskriften har därpå närmast fortsatt på långsidohållen, varav emellertid tyvärr endast några få runor äro bevarade (B). Sist följer så den till större delen bevarade inskriften på den större gavelhållen (C).

Inskrift:

B: + **ku** ... + **ant** + **hans** ... **k** ... **uk** + **pa** ...

C: ... + **sum** + **kiara** + **litu** + **tofi** + **risti** + **runar** + **a** + **nesbiurn** + **hiok** + **sta** ...

Till läsningen: B: Av 2 **u** finnes v. sidan av bst kvar; av 4 **n** h. sidan av hst jämte h. bst. Framför 11 **u** finnes nedre hälften av en hst, däremot inga spår av bst till denna. Huruvida den har varit **a**, är därför mycket ovisst. Framför denna hst finnes en liten rest av ett mot slinglinjen snedställt streck, som kan ha varit bst till ett **u**, ett **r** eller snarast ett **æ**. Av 14 **a** finnes i behåll nedre delen av hst och därjämte tydligt en spets av v. bst; runan har sålunda otvivelaktigt varit **a**. — C: Någon fördjupad prick finnes visserligen icke på 29 **e**, men väl tydliga märken av mejselrepor mitt på hst utåt båda sidorna. Säkerligen har ett stunget **e** avsetts.

Lindqvist förmodar, i sin behandling av kistans inskrifter (s. 30 f.), att inskriften B bör suppleras på följande sätt:

+ **ku**[**p** + **hialbi**] + **ant** + **hans** [+ **auk** +] **k**[**us**² + **moþir**³ + **a**]**uk** + **pa**[**ira** + **mana**]

Härtill har omedelbart anslutit sig inskriften C. I stället för de båda sista orden **þaira** + **mana** kan ha stått genitiver av två eller flera personnamn, förbundna med **auk**. — Tolkningen skulle då bli:

Gu[ð hialpi] and hans [ok] G[uðs moðir,] ok þæ[ira manna,] sum gærva letu. Tofi risti runar a, Næsbiorn hiogg stæ[ina].

»Gud och Guds moder hjälpe hans ande och de mäns (ande), som ha låtit göra (denna grav). Tove ristade runorna härpå, Näsbiörn högg stenarna.»

Första delen av suppleringen (+ **kup** + **hialbi** + **ant** + **hans**) är otvivelaktigt riktig; senare delen är mera oviss. Huruvida runan närmast före B 11 **u** varit **a**, är, såsom redan nämnts, osäkert.

¹ Delar av ornerade kalkstenshällar, som tillhört gravkistor från den äldre medeltiden, ha senare framkommit även vid utgrävningarna 1916—22 i Vreta kloster; se härom S. Curman, *Kristna gravmonument* (i: *Arkeologiska Studier tillägnade H. K. H. Kronprins Gustaf Adolf*, 1932). Flera av dessa fragment ha innehållit runinskrifter. Monumenten i Vreta kloster ha enligt Curman tillkommit »i varje fall före 1100-talets början och sannolikt före 1070—90. Ornamentiken talar för tiden omkring eller icke alltför långt efter mitten av 1000-talet.»

² Lindqvist: *kups*.

³ Lindqvist: *moþir*.

Runorna B 11—14 **uk + pa** stå mycket tätare än i förra delen av hällens inskrift. På gavelhällen har inskriften säkerligen börjat nedtill i v. hörnet. Härpå tyder, att inskriften utefter sidokanterna skall läsas i annan ordning än den vanliga, från högra hörnet uppåt toppen och därifrån nedåt utefter v. kanten, med runorna ställda utåt. Framför C 1—3 **sum** har alltså funnits plats för ungefär 15 runor. Tecknen stå här mycket spaciöst. Mot slutet, fr. o. m. 34—35 **rn**, stå de mycket tätare. Suppleringen **sta[ina]** torde vara säker.

Om namnet *Tofi* se Sö 283. Det egendomliga namnet *Næsbiorn* finnes även Sö 151 och i några uppländska inskrifter: L 52 Viksjö och L 54 Hässle, Hägeby sn, L 191 Vaksala kyrka, L 556 och 557 Bromsta, Odensala sn. Ett enstaka medeltida belägg (från Uppland) finnes i Lundgren-Brates namnordbok.

357. Eskilstuna, Slottsskolan.

Pl. 186.

Litteratur: Svenska Dagbladet ²/₅ 1910; S. Lindqvist, Den helige Eskils biskopsdöme (1915), s. 137 n. 2.

Äldre avbildning: Brate 1916 (ATA).

Runstenen anträffades vid grävningar på platsen för gamla klostret i Eskilstuna. Den är nu uppställd i planteringen Ö om Slottsskolan.

Granit. Höjd 1,57 m., bredd (nedtill) 0,60 m. Den runristade ytan är mycket nött. Såväl ornamentiken som inskriften äro oklara och matta.

Inskrift:

at : autisi : sustur . . .
 5 10

At Öydisi, systur

»Efter Ödis, [sin] syster . . .»

I slingan framför 1 **a** finnas icke några spår av runor, detta fastän slinglinjerna äro tämligen tydliga. Säkerligen har 1 **a** varit första runan. 1—3 **at : a** äro skadade och matta. Övriga runor, 4—14 **utisi : sustur**, äro däremot väl synliga. Därefter är ytan nött; det kan mycket väl ha funnits ännu några runor inom samma slinga, exempelvis ordet **sina** 'sin'.

Kvinnonamnet *Öydis* är sparsamt belagt, i en uppländsk runinskrift, L 745 Eneberga, Frösunda sn (möjligen också L 629 Frötuna kyrka), och i en sörmländsk medeltidsurkund. Om namn på *-dis* se ovan Sö 352.

358. Eskilstuna, Slottsskolan.

Pl. 186.

Litteratur: se ovan Sö 357.

Äldre avbildning: Brate 1916 (ATA).

Runstensfragmentet hittades, liksom Sö 357, vid grävning på platsen för gamla klostret i Eskilstuna. Det är nu uppställt i planteringen Ö om Slottsskolan, i närheten av Sö 357.

Svartaktig granit. Storlek 0,64 × 0,40 m.

Inskrift:

. . . --f : br . . .

Man kan förmoda, att **f** varit slutet av ett mansnamn i ack., **ulf**, **olaf** l. dyl., och att **br** utgjort början av ett **bropur**.